

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XI. De fide instrumentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

fiat. d. l. Si quando l. 3, §. exhibere D. De tabulis exhib. & l. 3, §. lege Julia & l. 4, D. De testib. paucis exceptis, de quibus in l. 4, §. 8, l. 19, D. eod. & can. Si testes §. lege Julia vi qu. 1, b De jure verò Canonico, moneri prius & induci debent; & demùm i, si odio, gratiâ, vel timore impediuntur, & inopia probationis dicte, distinctione Ecclesiasticâ constringi, cap. 1, 3, & passim Ext. De testib. cog. vide que tradit Panorm. ad cap. 10, Ext. De testib. cog. ubi quid in causa criminali.

§. 12. Ad quos testes mittatur pro testimonio.

Parcitur tamen valetudinariis senibus, debilitate vel paupertate depressis, c. Si quis 8, Ext. hoc. mulieribus, c. 1, De jud. lib. 6, & qui sine dedecore in publico comparere non possunt, l. In eadem 10 in fine D. Ex quibus caus. major item egregiis personis, l. Ad personas 16, D. De jur. jur. his etenim ad domum eorum mittitur, recipiendi testimonii causâ, jam dictis jurib. §. In extraneis testibus, qui jurisdictioni judicis subjeti non sunt, committitur examinatio testium judici ejusdem loci, destinatis eò partibus vel procuratoribus earum, l. Iudices 12, Cod. De fide infirmum. Quod an in criminalibus causis obtineat, vide Auth. Apud eloquentissimum & ubi Dd. Cod. eod. De fide infirmum.

NOTATIO in Tit. 10.

a An mulier testis esse possit, res implicata est. Nam quaedam jura simpliciter asserunt, mulierem testem esse non posse propter ejus inconstantiâ, cap. Forus 10, Ext. De verb. sig. §. can. Mulierem xxxiii. qu. 5, quaedam contrarium judicant in cap. Tam in literis 33, in cap. Quoniam 3, Ext. De testib. in cap. 2,

De jud. lib. 6, & in l. Ex eo 18, D. De testib. Vt autem hac inter se conciliantur, priora jura exaudienda sunt in causis criminalibus criminaliter motis per accusationem: posteriora verò in criminalibus per inquisitionem aut denuntiationem institutis, & in civilibus: ut in his possit esse testis mulier. Hoc tamen adjecto, quod & de jure Civili in criminali accusatione indistinctè in testem admittatur mulier, ex d. l. Ex eo, ita quod discrimen remaneat quoad accusationem criminalem inter jus Canonicum & Civile. Vide qua tradit Decius ad d. cap. 3, & Prosper Farinac. in tract. de testib. lib. 2, tit. 6, q. 59, catu 1, 2, & 3, ubi & an in testamentis

z Licet quidam excipiantur, ut cogi non possint ad testimonium dicendum; id tamen accipiendum est, dummodo de probatio habeatur, aliâs etiam hic cogi possent, Pe. 1, in princ. Ext. De testib. cog. & passim cunctur: V. & Panorm. ibid.

alii extrajudiciali sensu accipiendos videtur textus in l. Invitus obster. testib. Inter eos quoque, ad quos testimonium dicendi causa mittitur, meritiò annumerandi sunt, qui receduntur in l. Medicos 6, C. De Prof. & Med. Cujus verba in gratiam Professorum & Doctorum hic lubet adscribere: Medicos, inquit lex, & maxime archiatros, vel ex archiatris grammaticos, & professores alios literarum, & Doctores legum, unâ cum uxoribus & filiis, nec non & rebus, quas in civitatibus suis possident, ab omni functione & ab omnibus muneribus, vel civibus vel publicis, immunes esse precipimus, & neque in provinciis hospites recipere, nec ullo fungi munere; nec ad iudicium dauci, nec eximi vel exhiberi, vel injuriam pati: ut si quis eos vexaverit, potest arbitrio judicis plectatur. Mercedis etiam eis, & salaria reddi jubemus, quò salius liberalibus studiis & memoratis artibus mulieros influant.

DE FIDE INSTRUMENTORVM.

TITULUS XI.

§. 1. De notionis & vi instrumentorum.

Instrumentorum nomine etsi testes, aliaque, quibus causa instrui potest, contineantur, l. 1, D. hoc c. Pervenit 4, Ext. De testib. cog. usitatus tamen, & hoc quidem loco, intelliguntur scripturæ, quæ ad probationem rei cuiusque adhibentur, ita enim sub hoc Ext. & passim in D. & C. quibus in exercendis litibus eadem, quæ testibus, fides tribuitur, l. In exercendis 15, C. h. t. c. Cum Ioannes 10, vers. porò Ext. rod. c. Forus 10, §. causa Ext. De verb. sig.

§. 2. Instrumentorum duplex genus.

Sunt autem instrumenta duplicis generis: Alia enim publica sunt, alia privata, Novel. 73, de instrum. caus. l. Scripturas 11, C. Qui potior in pig. Publicum instrumentum est, quod per publicam manum, id est, per tabellionem ritè confectum est, c. 2, Ext. h. t. in verb. nisi per manum publ. juncto §. sed etsi cum §. seq. d. Novel. de instrum. caus. De cujus fide

fide addubitare non oportet, *d. c. 2. & d. 5. sed c. i. cum s. seq. e. Ad audientiam 13. circa fin. Ext. De praescript. Neque interest, hoc instrumentum originale sit sive ejus exemplar, hoc est, ex originali ipso desumptum, dummodò jussu judicis, *c. fin. Ext. hoc tit. Auth. Si quis in aliquo C. De edendo c. 1. Ext. hoc tit. c. penult. Ext. eod. Similiter & illud, quod ex notis tabellionis præmortui, ab alio auctoritate judicis in publicam formam redactum est, plenam fidem meretur.**

§. 3. Instrumentum publicum quomodo probetur?

Si de instrumento, in publicâ manu confectum sit, dubitatio incidit; recurrendum erit ad ipsum tabellionem, vel ad testes inscriptos instrumento, vel ad comparationem literarum, *paragr. si verò moriantur cum paragr. seq. Novell. de instrum. can.*

§. 4. Quid sit instrumentum privatum, & quantâ ejus fides?

Privatum instrumentum est, quod à privato homine, nullâ auctoritate publicâ, conscriptum est; quod quandoque appellatur chirographum, *l. Comparationes 19. C. hoc tit. l. Si chirographum 24. D. De probat. cautio, l. Cum de indebito 25. paragr. fin. D. De probat. epistola, l. Publica 26. paragr. Titius D. De p. s. nonnumquam rationes, l. Rationes 6. C. De probat. Quod certè contra non inficiantem rectè probat, *d. paragr. Titius l. Generaliter 13. C. De nonnum pecun. paragr. si tamen quisquam cum paragr. hac dicimus Novell. 73. de instrum. caus. contra negantem verò minimè: nisi testibus legitimè suffultum sit, iisque supersticibus & testificantibus; aut ha-**

beat authenticum sigillum, quo ejus fides adstruatur, *c. 2. Ext. hoc tit. paragr. si quis igitur d. Novell. de instrum. caut. adde ibid. DD. Si autem testes non supersint, aut sigillum authenticum non habeatis comparatione literarum, vel de relatione juramenti, res explicanda erit, de qua vide paragr. sed & si quis cum paragr. seq. d. Novell. l. Comparationes 19. cum Auth. seq. C. hoc tit.*

§. 6. Instrumentum contrario instrumento, aut testibus refelli potest.

Receptum tamen est, ut instrumentum, licet publicum, contrariis testibus vel instrumentis refelli possit, *c. Cum Ioannes 10. Ext. hoc tit. l. Optimam 14. C. De contrah. & com. stip. & utrobique vide DD. Quot testibus opus sit ad refellendum instrumentum, vide Panorm. & Felin. ad d. c. Cum Ioannes Interim enim instrumento statur, donec contrarium probetur, *l. Cum precibus 18. C. De probat. Quin & instrumenta à se invicem dissidentia, ab una eademque parte producta, mutuo sibi fidem derogant, & neutrum ratum est, l. Scriptura 14. C. hoc tit. c. Imputari 13. Ext. eod.**

§. 7. De cautione sine causa emissâ.

Porrò in cautione illud animadvertendum est, ut si indeterminate, id est, nullâ adjectâ causâ (veluti, ex mutuo, ex vendito, ex deposito, vel simili) emissâ fuerit à debitore, nullam vim habeat ad persequendum debitum: sin causa adjecta fuerit, confessione interim stetur, donec probaverit debitor se indebitè, quod cautione continetur, promississe, *c. Si cautio 14. Ext. hoc tit. l. Cum de indebito paragr. fin. D. De probat.*

DE IVREIVRANDO.
TITULUS XII.

§. I. Iusjurandum probationis species est, & quid sit?

Quia & per iusjurandum nonnumquam rei dubiæ fides inducitur; idcirco inter probationum species non immeritò numeratur, ut probat *latius Decius Ext. De probat. ad rubr. n. 11. circa med. Est autem iusjurandum Ciceroni affirmatio religiosa, lib. 3. Officior. & quidem eleganter, si sub affirmatione & negationem complectamur, saltem indirectè: qui enim negat, indirectè quoque affirmat, ita esse, quod negat. Vide Navarr. in *Manuali cap. 12. num. 1. ubi iura-**

menti definitionem pluribus verbis tradit & explicat.

§. 2. Iusjurandum duplex.

Iusjurandum duplex à Doctoribus, doctrinæ causâ, constituitur: aliud enim Promissorium est, aliud Assertorium, de quibus *latius apud Hostien. in Sum. hoc tit. num. 3. & Darmien. Select. interpret. lib. 1. cap. 3. Promissorium dicitur, quod contractui vel alteri actui adijcitur, confirmandi sive non retractandi ejus causâ, ut in c. Cum con-*

Asaaa 2

ingas